

פאיריג לזשע"ה

לעילוי נשמת א"מ הרב מאיר שמואל ב"ר אהרן הכהן כץ זצ"ל

ממענות אריות

אמרות ועובדות מגדו"

פעם אחת באה אישה אחת אל מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, ודמעתה על לחיה. היא שפכה בפניו את מר לבה, שבצרתה לה צר, שלא זכתה עדיין לפרי בטן ועברו כבר שנים רבות מנישואיה. רבי משה שמע בכבוד ראש לדבריה, ובירך אותה בהתרגשות מעומק לבו שתזכה לבן זכר – ובאמת התקיים בה צדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים – וכעבור שנה נולד לה בן זכר למזל טוב.

זמן מה לאחר שנולד לה בנה, נכנסה אותה אישה אצל רבי משה לבשרו שנולד לה בן זכר בברכתו. אותה אישה היתה ציירת מומחית, ולאות תודה הוקרה והערכה, ציירה את דמות דיוקנו של רבי משה עצמו באומנות נפלאה, והביאה לו את זה כדורון. רבי משה הודה לה מאוד על המתנה הנפלאה, ואמר שהציור מאוד מאוד יפה – בתכלית היופי – ותלה את התמונה בסלון ביתו.

שלוש שנים, באה אותה אישה עם בנה לרבי משה לרגל התגלחת, וביקשה ברכה שהבן יגדל לגדול בתורה וביראה. כמובן שהוא קיבלם בסבר פנים יפות ובירכו מעומק לבו ושניהם יצאו מאתו ונפרדו לשלום.

לפתע, בעודה מהלכת, שמעה את ר' משה רץ בעקבותיה וקורא בקול: "סליחה, חכי רגע!", כשניגש אליה הגאון רבי משה ביקש ממנה שתמחל בטובתה לעלות בחזרה לביתו, האישה נבהלה מאוד, כי היא לא ידעה מה בדיוק אירע ועל מה ולמה הגאון קורא להם לביתו, אולי יש איזו קפיידא עליה או אולי עשה בנה משהו.

היא עלתה לבית רבי משה, ורבי משה אמר לה: את התמונה היפה שעשית ממני והבאת לי לפני שלש שנים – התמונה היתה תלויה כל הזמן כאן בסלון ביתי, וזה שהתמונה לא נמצאת כאן עכשיו – זה לא חלילה מפני שהיא אינה יפה, אלא מפני שעושים כאן שיפוצים, ולכן העברתי את זה לחדר אחר, והורה להם שיבואו לראות את התמונה בחדר האחר, והאישה נכנסה בעקבותיו, וראתה את התמונה תלויה שם...

צריך עיון

וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך מדוע התחיל הפסוק בלשון נסתר ("וברך") וסיים בלשון נוכח ("והסירותי", ולא "והסיר")?

הגות שאבעס'

בכל צרתם לו צר

בתקופה האחרונה בס"ד שבים חלק מהחטופים לביתם בחיים, אך יחד עם זה אנחנו רואים את גודל השפלות והאכזריות של אותם חיות אדם ב'טקסי שחרור' נוראים ובשמיעת עדויותיהם של החטופים. ולצערנו גם בחטופים ששבים כשאינם בחיים.

ברור לכל בר דעת, שאילו מישהו ממשפחתו חלילה היה בשבי הוא לא היה כל כך מהר מנפיק מפיו סיסמאות האם צריך לשחררם או לא, ומה דעתו על מי שחושב אחרת ממנו. אבל 'רחוק מן העין רחוק מן הלב', אז קצת מתרגשים, קצת כואבים, וחוזרים לחי' היום יום.

וזה לגמרי נורמלי, קשה להרגיש את השני כל הזמן, אבל אולי לפחות נגדיל את עצמנו לפני שאנחנו מביעים דעה על הקרובים אל החלל, נעצור וננסה רק לרגע להכניס את עצמינו לנעללים שלהם.

התורה הקדושה אומרת שתחת רגלי הקב"ה הייתה לבנת הספיר. ומפרש רש"י שהלבנה הזו הייתה לפני הקב"ה בשעת השעבוד, כדי לזכור את צרתן של ישראל שהיו משועבדים במעשה לִבְנֵים.

על אף שהכול גלוי וידוע לפני הקב"ה, מכל מקום עשה הקב"ה לפניו כביכול אמצעי המחשה ושם לפניו לבנה, כנגד מעשה הלבנים, ללמדנו שגם מי שיועד בשעבודו של חברו, אין די בכך, אלא צריך שימחיש לעצמו את הסבל לנגד עיניו ו"ירגיש" בדבר.

לא שהם בוודאי צודקים או שהם מביעים דעות שוודאי נקיות מנגיעה, אבל אתה לא זה שיוכל לבקר אותם, כי אינך יכול לדון את חברך עד שתגיע למקומו! והדברים כמובן נכונים לא רק לענין החטופים, אלא לכל דבר וענין, לא להסתכל על השני מנקודת המבט שלי, אלא 'לראות' ו'לחוש' אותו...

ונסיים בסיפור מדהים שסיפר יהודי: בבוקר שלאחר הללויות מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, ניגש אליי יהודי חסידי וביקש להצטרף אלי לנסיעה להלוויה, ובדרך הוא סיפר לי סיפור מעדות אישית שלו:

באותם ימים הייתי רבה בחיידר והגעתי עם הכיתה שלי למבחן אצל הרב שטיינמן, הילדים נכנסו לחדרו של מרן בהתרגשות עצומה, המבחן היה קל ומלא באהבת תורה והילדים ענו בביטחון כשמרן העריף עליהם שבחים ללא גבול, ולאחר המבחן ניגשו כמובן הילדים ללחוץ למרן יד ולקבל ברכה.

הסתיים המעמד, הילדים עולים לאוטובוס עם מלמד אחר והמנהל, ואני שגרתי אז בבני ברק התחלתי ללכת לכיוון ביתי, אך לאחר מספר פסיקות אברך רץ אחרי ושואל האם אני הוא הרבה של הכתה?!? כשעניתי בחיוב, אומר לי האברך שמרן מחפש אותי מהרגע שיצאתי.

כמובן שמיד חזרתי ונכנסתי אל מרן ששמח מאד לראות אותי, חששתי שאולי לא לימדתי נכון את הילדים ולכן הרב קרא לי, אך הרב הרגיע אותי שאני מלמד מצוין וביקש שאשב. לאחר שנרגעתי, ביקש מרן לשוחח איתי מס' דקות, וכך (בערך) התנהלה השיחה:

מרן : יש לי שתי בקשות ממך .

מרן : יש 2 ילדים בכיתה שלך , את אחד שאלתי כך ואת השני כך .

רבה : אכן , האם לא ענו נכון ?

מרן : ענו מצויין, אך האם הבנת מי הילדים ?

רבה : בוודאי.

מרן : יוצא מהחדר וחוזר עם 200 ומגיש לרבה ואומר לו: אני מבקש ממך שתעשה מבצע והילדים האלה יזכו בנעליים חדשות, ותעשה זאת בחכמה שלא ידעו כולם במה זכו, ולא להטעות ילדים אחרים שיחשבו שהם זוכים, גם בחסד רק אמת .

שלא תחשוב שיש כאן רוח הקודש או דומה לה , בד"כ ההורים מאוד מתרגשים שהילדים רואים יהודי זקן ומלבישים את הילדים בבגדי שבת היפים ובנעלי שבת והם באו עם נעליים קרועות .

רבה : כיצד אפשר לרכוש את המידה הזו של נושא בעול חברו ?

מרן : נו הרי משלמים לך לשים לב לכל פרט וכי ראית טייס שלא שם לב לכל מנורה אדומה שנדלקת?!? שחנע שזה היינו הך, היות ואתה והתלמיד באותו סירה ותלמיד שגלה מגלים רבו עמו וכל מה שקורה לתלמיד זה אחריות של הרב וכך מצליחים .

מרן : אם לא קשה לך יש לי עוד בקשה אחת .

מוריד את הראש ובוכה .

תראה אני כבר זקן ואינני יודע מה יהיה בעת הדיון וזהו פחד גדול ואין בי מצוות ואני מבקש ממך לעזור לי בעניין. ומכיוון שזה על חשבון הזמן שלך אני אשלם לך כל חודש על הזמן הזה כפי שכום שתבקש ובל"כ אשלם בלי עיכוב ובתנאי שאני יהיה כאן (הראש ישיבה מצביע על העולם הזה).

יש ילד בכיתה שלך שבעת ששואלים אותו ברבים הוא נלחץ ומתחיל לגמגם קשה, ואני מתחנך בפניך שלא לבחון אותו ברבים כלל אלא תבחן אותו או בכתב או ביחיד ובתנאי שיהיה בשכל שאחרים לא ישימו לב ואשלם לך על זה שאתה בודק המבחן על חשבון הזמן שלך.

כאן הרבה כבר פרץ בבכי ואומר כמובן שלא יקח כסף על כך.

מרן : ילד שלא טוב לו או מתבייש זה דיני נפשות ממש. ילד שיועד שהתחשבו בו הוא ילד שיתחשב באחרים ויהיה מנעטש וכלי מענטש לא ניתן לגדול.

מרן הג"ר ר' יאשע בער התלונן אצל הרבי הבית ישראל שהגערע בחורים חוגגים כל לילה בחנוכה במקום ללמוד.

השיב הרבי שהרי מבואר בפוסקים שהסעודות בחנוכה הם קצת מצוה.

אמר הר"י ד"כמה זמן מקדישים ל"קצת מצוה...?"

השיב הרבי אנחנו מחנכים את הבחורים ש"קצת עבירה" איז א גאנצע עבירה, מחילא הם לומדים שגם "קצת מצוה" הוא א גאנצע מצוה.

מעשה שהיה

ריח הטוב חדר לראותיהם. ינשופים סהרוריים שנחרדו לשמע המבקרים הבלתי-קראים, חגו בצווחות בסמוך להם. חרדתם העמיקה והפכה לפחד מוחשי למשמע תזמורת ססגונית של קולות אשר נפלטו מגרונותיהם של מגוון בעלי חיים.

היה זה לפני שנים רבות, כך מספרים בעלי המעשיות. ר' געצל, איש בא בימים, אשר לאחר מלאת ימיו ושנותיו יספידוהו: "איש חסד, תם וישר, ירא אלוקים ומוקיר רבנן", נדע בסביבתו כאדם אמיד, אשר רכושו יכול לפרנסו ולכלכלו ברווח גם אם היה מאריך ימים ושנים מעל ומעבר לקצוב לו משמים.

אדם עירני היה ר' געצל. לאחר שקם משנתו יכול היה לתאר בפרוטרוט לבני ביתו ההמונים את אשר שוחחו בלחש בעת שענינו היו עצומות. חושיו הדרכים וכשרונו החרף סייעו לו לצעוד קדימה עוד לפני שהסובבים אותו ידעו כי יש לפסוע כלל. אותו חורף פולני תקף את עצמותיו ללא רחם, ור' געצל חש כי מה שהיה כבר לא יהיה. אין דרך חזור.

מחלון דירתו המפוארת השקיף ר' געצל על הדרך המובילה אל בית העלמין, בו טמונה רעיתו, וליבו אמר לו כי לא תחלוף תקופה ארוכה ובני אדם אחרים ישקיפו מחלון זה על השביל המוביל לקברו של ר' געצל.

בכל מהלך חייו נהג ר' געצל לסדר את ענייניו על הצד הטוב ביותר, וכך צרר ר' געצל מעות רבות בתרמילו, זימן את עגלנו הוותיק ויצא לדרך. היה זה מעין מסע פרידה מן העולם הזה. ר' געצל הורה לעגלנו כי בדרכם למחוז חפצו יסייר עמו בכל הירידים הגדולים, בערי הבירות הגדולות של אירופה, במרכזי הסחר ובשווקי הבהמות העצומים.

מבעד לחלון עגלתו בהה ר' געצל במתרחש, תוך שהוא מעלה בזכרונו את הימים בהם היה מהלך במחוזות אלו, מוקף בפמליית מזכירים ומשרתים, בדרכו מרכישת להקה אדירה של אוזים במחיר אפסי מפרץ שירד מנכסיו, אל עסקה מוצלחת אחרת בה יחתום על שותפות בעסקת ייבוא פולי קפה מעבר לים.

העגלה חלפה ביעף על פני אתרי הזכרון של ר' געצל, ובעוד ראשו שקוע בימים עברו, התעורר ר' געצל אל קרקע המציאות בעזרת נכדיו הקטנים, שאפפהו בחום מכל עבר.

בנו בכורו נאחז התרגשות לרגל ביקורו הבלתי צפוי של אביו, ולאחר סדרת הברכות המתבקשת הסבו השניים בחדר סגור, ור' געצל פתח את סגור לבו.

בני בכורי. הנה זקנתי ושבתי, נאנח ר' געצל, ונשאתי הנה את עצמותי הלאות כדי לשמוע מפיו, מה תעשה למעני לאחר שתשובו מהלויית! מאז ומעולם נהג ר' געצל לדבר ישירות ללא גינונים, אך למשמע דבריו אלו של האב, צללו אזני בנו. אבא. מדוע הנך שח כך. בעזרת ה' עוד נכוננו לך ימים טובים ורבים... מה בפיו, האיץ בו ר' געצל. אלי תעכבני. עלי לבקר גם אצל שני אחיך.

משלא נותרה בידו ברירה, פרס בנו בכורו של ר' געצל בפני אביו את כל הרעיונות ששמע אי פעם על הנצחת נפטרים כבודים. אקים בית כנסת על שמך, ובכל יום זכרון אבינו בו ספר תורה לעילוי נשמתך. בבית כנסת זה תוקם חברת התהילים הגדולה ביותר בעולם, ועל קברך יעלו מידי שנה עשרות תלמידי חכמים וצדיקים שיתפללו לעילוי נשמתך. בבית ידלק נר זכרון, שמן זית זך, עד כלות כל הימים, וספר חידושי תורה מאת טובי הלמדנים ייצא לאור לזכר נשמתך.

היטב דיברת, פלט ר' געצל, ותחושת נחת פשטה בכל גופו.

בנו השני של ר' געצל העפיל ברעיונותיו על אחיו הבכור. כל אלו, אבא, דברים פשוטים הם, אשר ברור כי יש לעשותם למען העלות את נשמתך ממדרגה למדרגה עד הגיעה למקומה הראוי. אני אקים ישיבה גדולה שתקרא "זכרון געצל", ועל כל ספר קודש מספרי הישיבה יכתב, כי יש ללמוד בו לעילוי נשמת ר' געצל בן ר' פייבל, ובכל ... היטב דיברת, קטעו ר' געצל, שלפתע חש בלבו ומיהר לבקר בבית בנו השלישי.

יודעי דבר אמרו עליו, על בנו השלישי של ר' געצל, כי הוא נטל את פקחותו של אביו ואת שנינותה של אמו, ומשניהם את חכמתם. את בן הזקונים שלו חיבב ר' געצל עד מאד, ובמהלך נסיעתו למעונו הרר ר' געצל אלו רעיונות יעלו במוחו המבריק. נשיקות לנכדים, דרישת שלום למחותנים, ור' געצל הסתגר עם בנו השלישי בחדר ופרס לפניו את בקשתו.

להפתעתו ביקש ממנו בנו להמתין קמעא, יצא את החדר וכעבור זמן קצר שב ובידיו חבילת נרות. טוב מראה עיניים ממשמע אזניים, ציטט הבן באזני אביו את המשפט המוכר. אבקש ממך להתלוות אלי אל מקום מסויים מחוץ לעיר שם אבהיר את עצמי. בתוך כך חפן הבן בידיו שני נרות וביקש מאביו: הכנס גם אתה נרות אחדים לכיסך, אנו עומדים לפסוע במקום חשוך. ר' געצל קצר רוח היה, ופטר את בנו: אין צורך. די בנרות שנטלת עמך. יהי כן, פלט הבן, והשניים יצאו לדרך.

עמד ר' געצל עם בנו בפתחה של מערה חשוכה במעבה היער, ובראשו מרצד סימן שאלה גדול: מה הוא רוצה להראות לי? שילב הבן את זדונו בזו של אביו המופתה, והשניים פסעו אל תוך המערה. לאחר צעדים אחדים לא יכלו השניים להמשיך לצעוד, עקב האפילה המוחלטת שאפפה אותם מכל עבר. הבן שלף נר שעווה והציתו, ולאורו המשיכו האב והבן בדרכם. הלאה, הלאה, אנחנו צריכים להכנס למעמקי המערה, דרבן הבן את אביו הסקרן. חלפו עברו להן כעשרים דקות, ושללהבת הנר החלה לרקד ולהקפיץ את צלליותיהם על קירותיה המשוננים של המערה. הם הספיקו להבחין כי תהום פעורה לימינם ומאורת זוחלים רוחשת משמאלם, כאשר האש הבלילה באור גדול וכתבה באחת.

פיק ברכיים תקף את ר' געצל. שמונים ושבע שנותיו חלפו איכשהו, ועתה הוא נקלע לעסק ביש שזכה. ירחם ה'. נו, דחק בבנו, הצת כבר את הנרות שלך. אבא, לאט הבן באזנו של אביו ההמום, אין לי נרות. תוציא בבקשה את הנרות מכיסך! אני, רעד קולו של הישיש, לא נטלתי עמי נרות. בני יקירי, סמכתי עליך!!! הבן חיבק את אביו ואמר. אם תרשה לי אבא, זה בדיוק מה שרציתי לרמז לך! אל תסמוך על אף אחד! כל עוד נשמתך באפך אסוף זכויות לעילוי נשמתך. ביקרת אצל כל אוהבין, כדי לברר מה הם יעשו לעילוי נשמתך. ראשית היה עליך להתיישב מול המראה ולשאלו את עצמך: מה אני עושה לעילוי נשמתך???

תפילה

טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו

יש לדקדק: א. ברישא טוב ה' 'לכל' בסתמא, ואילו בסיפא נוסף כינוי 'כל מעשיו'. ב. ברישא כתוב 'טוב' כתואר על השי"ת, וא"כ היה מתאים בסיפא 'ורחום' על כל מעשיו או 'מרחם' על כל מעשיו?

ונראה, שהתואר וההנהגה של 'טוב' אינו קשור למקבלים אותו, השי"ת ברא בטובו את העולם על כל נבראיו לפני שהיה כאן מישהו שיש להתייחס אליו, וממשיך להיטיב תמיד לכל, אך מידת רחמיו נזקקת כאשר מתעוררת בעיה, ויש מידת הדין המקטרגת שאין להמשיך להיטיב לחוטא שאינו ראוי יותר לטוב [דין מלשון דין], וכאן מגיעה מידת הרחמים לפשר ולמצוא דרך להיטיב עמו למרות הדין.

ובשונה ממידת הטוב היסודית, שהיא נביעת ההטבה מהמיטיב לכל, בלי קשר והתייחסות לזהות המקבל, מידת הרחמים כן מתייחסת למקבל, ומפלסת דרך גם בתוך הדין השורה על אותו מקבל להמשיך להיטיב לו, ולהתאים את ההטבה באופן מדקדק לכליו האישיים, ומידת הרחמים באה רק לאחר שיש כאן כבר נבראים מעשי ידיו של השי"ת, ומחמת שהם מעשיו אשר כביכול הוא 'השקיע' בהם, יש קשר של אהבה ורחמים והיינו 'ורחמיו על כל מעשיו'.

שונה הלכות

משפחה פנתה לרב בשאלה: קרובת משפחה המתגוררת בחו"ל אמורה לבשר לנו בשורה חשובה לקראת כניסת השבת, אך יתכן וההודעה תתמהמה ולא נספיק להתעדכן לפני כניסת השבת בארץ ישראל. ההודעה חשובה לנו מאד ואי-הידיעה יצער אותנו במהלך השבת.

האם מותר להשאיר את המחשב דולק ומכוון על תוכנת הדואר האלקטרוני כדי שנוכל לראות את הודעתה כאשר תישלח. השבת נכנסת אצלם יותר משבע שעות מאוחר יותר משאצלנו וקיים סיכוי סביר שזה יהיה הזמן שבו היא תוכל לבשר לנו את הבשורה.

כי תקנה עבד עברי

מה הסיבה לכך שהתורה בחרה לפתוח את פרשת משפטים דווקא בעניינו של עבד עברי? ובפרט שפרשה זו היא הראשונה לאחר מעמד הר סיני וכו', האם לא היה ראוי לפתחה במצוות נעלות יותר כמו תפילין, שהיא עניין 'קשר' שבין האדם לבוראו, או במצוות שבת שהיא מתנה טובה מבית גזיו של הקב"ה?

מבאר הבאר הפרשה, בדרך משל לאכ שיש לו כמה וכמה בנים ובנות, ולא עלינו אחד מהם חולה, הרי האב מטפל ומוסר עצמו תחילה לבנו זה יותר משאר צאצאיו, משל היה זה 'בן יחיד'. כיוצא בזה לענייננו, דיני התורה מתחילים דווקא באיש שנפל ונלכד ברשת היצר, לא עצר בנפשו וגנב עד שהוכרח להימכר לעבד, כי ביותר מרחם עליו אבינו שבשמים, ואילו נתונה השגחתו ביותר להמציא לו מזון ותרופה, ולהשפיע עליו רוב טובה וברכה.

מעתה, יבין וישיכל כל חד וחד בדיליה, בעת שרבו מכאוביו, ומצבו ירוד ברוחניות או בגשמיות, שדווקא אז עסוק אביו שבשמים עמו כ'בן יחיד', ובזו העת מתרבה אהבת אב לבן, לסעדו ולתמוכו, ולהעמידו על דרך טוב.

הרב זאב כץ
הוצאות מרחקות ונמלאת חובן
במזון נושאים

לעילוי נשמת
ר' ברוך שמעלקא בירנרד בן יהודה לייב ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.